”بىردە - ءبىر ۇلتتى قاعىس قالدىرۋعا بولمايدى“

(باسى 1 - بەتتە)

وسى جولعى ساپارىندا باس شۋجي شي جينپيڭ تاعى ءبىر ەكولوگيالىق كوشى - قون قىستاعىن، ياعني حۋاڭحە وزەنىنىڭ جاعاسىنداعى جاڭا قىستاق — حۇڭدى قىستاعىندا تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزدى.

قىستاق نيڭشيانىڭ ورتا بولىگىنە، ياعني ۋجۇڭ قالاسى حۇڭسىباۋ رايونىنىڭ حۇڭسىباۋ قالاشىعىنا ورنالاسقان. بۇرىن بۇل جەر دە قۇبا ءتۇز ەدى، بوران سوققاندا ”ءبىر كەسە تاماقتىڭ جارتىسى قۇم بولاتىن“. الدىڭعى عاسىردىڭ 90 - جىلدارىنان باستاپ سۋ ناسوستارىمەن حۋاڭحەنىڭ سۋىن نەشە جۇزدەگەن مەتر بيىككە شىعارىپ، جاسىل شۇرات قالىپتاستىردى.

حۇيزۋ تۇرعىن ليۋ كىرۋيدىڭ ۇيىنىڭ باسى بۇرىن شيحايگۋدەگى تاۋ قويناۋىندا تۇراتىن، 8 جىلدىڭ الدىندا وسى ارادا قونىس جاڭالاپ كوشىپ كەلىپ ورنالاسقان بولاتىن.

باس شۋجي شي جينپيڭ ونىڭ ۇيىنە كەلدى. ليۋ كىرۋي باس شۋجيگە ءۇيىنىڭ ءىشى - سىرتىن كورسەتىپ شىقتى. ەسىكتىڭ الدىنداعى سىر قورا، رەتتى دە تازا شاعىن اۋلا، كەڭ دە جارىق جاتىن بولمە، تاپ - تازا اس ءۇي. اس ۇيدە باس شۋجي قازاننىڭ قاقپاعىن اشىپ، توڭازىتقىشتى كورىپ، سۋدىڭ شۇمەگىن اشىپ، ەركەشە تاپتەشتەي كورىپ شىقتى.

قوناق بولمەدە ليۋ كىرۋيدىڭ وتباسىندا عىلار باس شۋجيدى قاۋمالاي وتىردى. ەرلى - زايىپتى ەكەۋى، ۇلى مەن كەلىنى، نەمەرە ۇل - قىزى ەركەشە قۋاندى. باس شۋجي شي جينپيڭ ولاردان تاعى قانداي قيىنشىلىعى بارلىعىن سۇرادى. ليۋ كاريا باس شۋجيگە: ”2 جىلدىڭ الدىندا كەدەيلىكتەن ارىلدىق!“ دەپ تەبىرەنە مالىمدەدى. ول ساۋساقتارىن بۇگىپ ەسەپ جاساپ كورسەتتى:

ءوزى قىستاقتا كىرە بەرىستەگى كولىكتى قارايدى، جۇبايى جاقىن جەردە ۇساق - تۇيەك جۇمىس ىستەيدى، ءبىر جىلدا از دەگەندە 20 — 30 مىڭ يۋان كىرىس تابادى؛ ۇلى مەن كەلىنى سول ماڭداعى توقىماشىلىق فابريكاسىندا جۇمىس ىستەپ، جىلىنا 50 — 60 مىڭ يۋان كىرىس تابادى؛ ۇيىندەگى 3 سيىرىنان ءبىر جىلدا 10 مىڭ يۋاننىڭ ۇستىندە تازا تابىس كىرەدى؛ وعان قوسا جەردى اينالىمعا سالۋ قاراجاتى، سالىستىككە جارنا قوسۋ قاراجاتى بار... بۇكىل وتباسىنىڭ جىلدىق كىرىسى 100 مىڭ يۋاننىڭ ۇستىندە.

ليۋ كىرۋيدىڭ جۇزىنەن تابىس سەزىمى مەن مۇندالايدى. كىرىس مولايىپ، ءىشىس تا ازايعان. جاقىن ماڭدا جۇمىستانعاندىقتان سىرتقا شىعىپ جۇمىس ىستەۋگە قاجەتتى جاتىن ورىن قاراجاتى، تاماق قاراجاتى، قاتىناس قاراجاتى ۇنەمدەلگەن. استىقتى وزدەرى ەگەدى، ناۋقاس كورسەتسە، اۋىل - قىستاق جاڭاشا سالىبەسىپ ەمدەۋ قامسىزداندىرۋى بار، بالالار مىندەتتى وقۋ - اعارتۋ بويىنشا ءبىلىم الادى. ول باس شۋجيگە مىنانى ايتتى: ”قانداي قيىن ءىس بولسا دا كوممۋنيستىك پارتيا اۋىلداستاردىڭ قيىنشىلىقتى جەڭۋىنە كومەكتەستى، اۋىلداستار پارتيانىڭ ابزال ساياساتىنا شىن جۇرەكتەن العىس ايتىپ، كوممۋنيستىك پارتيانىڭ جان اشىر، حۋاڭحە وزەنىنىڭ سۋى بالداي ەكەنىن شىن مانىندە سەزىندى!“.

ول شيحايگۋدەگى اۋىلىنان كوشكەندە تارتىلعان كونە سۋرەتتى الىپ شىقتى.

تاۋدىڭ تەرەڭ ىڭعارى، توزىعى جەتكەن ءۇي، تەك قانا تابيعاتقا سۇيەنىپ جان باعاتىن، ”ءبىر داعار تۇقىمنان ءبىر قالپاق ءونىم الاتىن“. باس شۋجي شي جينپيڭ سۋرەتتى الىپ زەر سالا كورىپ: ”كەشەگى مەن بۇگىنگى ۇقسامايدى، ەكى بولەك دۇنيە!“ دەدى اسەرلەنىپ.

قىستاقتا باس شۋجي شي جينپيڭ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ ىسىن ارنايى تەكسەردى: ”كوشىپ كەلگەندە بىرنەشە بولمەلى ادەمى ءۇي سالۋمەن جۇمىس بىتپەيدى. اۋىلداستار كوشىپ شىققان سوڭ، ورنىعىپ، اۋقاتتانا السا عانا، تامىر تارتا الادى“.

بۇل — فۋجيان مەن نيڭشيا سەلبەسكەن كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ زاۋىتى، ىستاعى جۇمىسشىلاردىڭ بارلىعى وسى ماڭداعى قىستاق تۇرعىندارى، كوبى قارتاڭ، ءالسىز، ناۋقاس جاندار. ولار اۋىلدا كەدەيلىكتەن ارىلتۋداعى قيىنشىلىق ەدى، بۇگىن ءۇيىنىڭ ىرگەسىندە جۇمىس ىستەپ، ءار كۇنى قاعاز جاشىككە تۇتقا ورناتىپ، ايىنا 1000 يۋان شاماسىندا كىرىس تابادى.

ىستىڭ جاۋاپتىسى باس شۋجيگە ءبىر - بىرلەپ تانىستىردى. تانىستىرىپ قىستاق تۇرعىنى سۇڭ كاريا كەلگەندە، باس شۋجي ودان قانشا جاستا كەلگەنىن سۇرادى، سۇڭ كاريا باس شۋجيگە بيىل 63 جاستا ەكەنىن ايتتى. باس شۋجي شي جينپيڭ: ”مەنىڭ ءىنىم ەكەنسىڭ!“ دەدى نىقىلاسىپەن. قىستاق تۇرعىنى جىڭ كاريا بيىل 67 جاستا، باس شۋجي وعان: ”ەكەۋىمىز جاستى ەكەمىز!“ دەدى.

باس شۋجيدىڭ مۇنداي كىسىگە جاناسقىش ەكەنىن ۋيلاماعان جىڭ كاريا ەزۋى جيىلماي كۇلە بەردى. بىلتىر كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ ىسى جۇمىسشى قابىلداۋ قۇلاقتاندىرۋىن شىعارعاندا، ول ءبىرىنشى بولىپ زاۋىدقا قابىلداندى. ول باس شۋجيگە: ”تۇرمىسىمىز الدەقايدا جاقسارعان، بۇل جەردە جۇمىس ىستەپ اقشا تاۋىپ وتباسىنا قارايلاسۋمەن قاتار، كوپشىلىكپەن دە كەڭەس قۇرا الامىز، تاماشا!“ دەدى.

ىستىڭ قابىرعاسىندا، ”وتباسىمداعىلارمەن بىرگە دوڭگەلەك داۋلەتكە ۇمتىلامىن“ دەگەن جازبا ۇران ەرەكشە كوز تارتادى.

باس شۋجي ىستىڭ جاۋاپتىسىنا مىنانى ايتتى: كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ ىسىن اشۋدىڭ ماقساتى — كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ. كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ سيپاتىنا تابانى بولىپ، قيىنشىلىعى بار بۇقارانى جۇمىستانۋعا كوبىرەك قابىلداۋ كەرەك. كاسىپورىنداردىڭ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ ىسىن اشۋعا ات سالىسىپ، الدىمەن بايىعاندار سوڭىنان بايۋشىلاردى جەتەكتەۋدىڭ ءمانى وتە زور.

كۇرىش اتىزىندا مول ءونىم جىلىن تىلەگە تيەك ەتتى

حۋاڭحە نيڭشيانى بايىتتى. حۋاڭحە وزەنى چيڭتۇڭشيا قىساڭىنان وتكەن سوڭ، ارقىراعان اساۋ وزەن جايىلىپ اعىپ، تۇنبا جازىق قالىپتاسقان، بۇل تاريحتا ”حىتاۋ جازىعى“ دەپ اتالعان. يىنچۋان جازىعى حىتاۋ جازىعىنىڭ باتىسىنا ورنالاسقان، جايشىلىقتا ”شيتاۋ“ دەپ اتالادى. حان، تاڭ پاتشالىقتارىنان بەرى، بۇل جەردە توعان قازىلىپ سۋ تارتىلىپ، تىڭ اشىلىپ، ”سولتۇستىكتەگى جياڭنان“ دەپ اتالعان.

حىلان اۋدانى يىنچۋان جازىعىنىڭ وزەگىنە ورنالاسقان. ايتاپ ىستىققا قاراماي، باس شۋجي شي جينپيڭ كۇرىش - بالىقشىلىق كەڭىستىگى اۋىل - قىستاق ەكولوگياسىن تاماشالاۋ باقشاسىنا كەلدى. وسى ەكولوگيانى تاماشالاۋ باقشاسى ءبىرتالاي جاساماپاز ادىستەردى العا قويىپتى: كۇرىش اتىزىندا كۇرىش ەگۋمەن قاتار، بالىق پەن قىسقىش وسىرەدى، بالىق پەن قىسقىش قايتا اينالىپ كۇرىش اتىزىن تىڭايتادى؛ شارۋالار جەردى اينالىمعا سالعان، ونىڭ ۇستىنە جۇمىس ىستەپ، جارنا قوسقان، سوندىقتان جۇمىسشى ءارى جارناگەر ەسەپتەلەدى؛ ساياحاتشىلار تاماشالاپ سەيىل قۇرا الادى، سونىمەن قاتار ءدامدى تاعامداردان اۋىز ءتيىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەرىن ساتىپ الادى. بۇل كەمەلدى ەكولوگيالىق تىزبەك ءارى ۇزارتىلعان كاسىپ تىزبەگى.

كەدەيلىكتەن ارىلىپ دوڭگەلەك داۋلەتكە ۇمتىلۋ جولىندا، نيڭشيا وسى زامانعى ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعىن دامىتۋدىڭ تيىمدى جاڭا جولىن قاراستىرۋدا.

باس شۋجي شي جينپيڭ تانىستىرۋدى تىڭداپ، باس يزەپ قۇپتادى: ”مۇندا ’1 - كاسىپ‘ قانا ەمەس، تاعى ’2 - كاسىپ‘، ’3 - كاسىپ‘ تە بار، سۋ بايلىعىنان پايدالانۋ ونىمدىلىگى جوعارىلاسا، ۇستەمە قۇن دا جوعارىلايدى“.

نيڭشيا ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەرى كورمە زالىندا، جاس كوكونىس، بالىق كىسنى باۋراپ، جەمىس - جيدەكتىڭ حوش ءيىسى اڭقىپ تۇر. باس شۋجي شي جينپيڭ ءبىر - بىرلەپ ۇڭىلە قارادى. قىپ - قىزىل ءتاتتى بۇرىش، مويىلداي قارا قىزاناق، ءدانى تولىق الاقات، جۇمساق تا ساپالى تاڭعىت قويى ەتى... بارلىعىنان نيڭشيانىڭ ەرەكشەلىگى مەن مۇندالايدى. ىندەت تۇيىلعانىنان بەرى، بۇل ارانىڭ اۋىل شارۋاشىلىق قوسىمشا ونىمدەرىنىڭ ساپاسى جاقسى بولعاندىقتان، ساتىلۋ جولى تىم كوپ اسىرەگە ۇشىرامادى، قايتا سۇيىق تىزبەكتى تاسىمال ارقىلى جاڭا بازار اشتى. باس شۋجي بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ”ءبىز ىشكى سۇرانىستى كەڭەيتۋدى ءبىر ستراتەگيالىق نەگىز ەتۋىمىز كەرەك. جۇڭگونىڭ ءوزى ءبىر ۇلكەن بازار، ءبىر ميلليارد 400 ميلليون جان سانى بار تۇتىنۋ بازارى. بازاردى كەڭەيتۋ ساپالى ونىمدەردى قاجەت ەتەدى، ’كوكونىستىڭ ورنىنا جەمىستى قويۋ‘ سياقتى تومەن دەڭگەيلى قۇرىلىس جۇرگىزۋگە بولمايدى“.

باس شۋجي شي جينپيڭ مۇنارا تۇعىرعا شىعىپ، الىسقا كوز جىبەردى. 1000 مۇلىق كۇرىش اتىزىندا جاسىل مايسالار تولقىپ تۇر.

ول اتىز قىرىن جاعالاپ كۇرىش اتىزىنىڭ ورتاسىنا باردى. اتىزدا ەڭبەك ىستەپ جۇرگەن قىستاق تۇرعىندارى باس شۋجيدى كورىپ، جابال جانىنا كەلدى.

ولار جاقىن ماڭداعى قىستاق تۇرعىندارى بولاتىن، ءار ايداعى ەڭبەكاقىسى 3000 يۋاننان استام، جىل اياعىنداعى پايدا ءبولۋسى دە بار. ءبىر جاس قىستاق تۇرعىنى كۇلىپ تۇرىپ: ”ءبىز ءوز جەرىمىزدە ەگىپ جاتىرمىز، ياعني ۆزىمىزگە جالدانىپ جۇمىس ىستەيمىز!“ دەدى. ول باس شۋجيگە ءبىر مۇ جەردەن ءبىر جىلدا 800 يۋان جەردى اينالىمعا سالۋ قاراجاتى بەرىلەتىنىن، اۋىلداستاردىڭ جەردى كوپ اينالىمعا سالاتىندارىنىكى 30 — 40 مۇ، از اينالىمعا سالاتىندارىنىكى 10 مۇدان استام ەكەنىن، مۇنىڭ ءوزى ءبىرتالاي كىرىس ەكەنىن ايتتى.

”بارلىقتارىڭىز جارناگەر بولىپسىزدار عوي!“ دەگەن باس شۋجيدىڭ ءازىل سوزىنە اۋىلداستار جارقىلداي كۇلىستى.

قوعامدىق قارجى كىرگىزۋ، كاسىپورىنداردىڭ اينالىمعا سالۋ، شارۋالار جابال قاتىناسۋ، ”جەردى جارناعا قوسۋ“، ”استىق بانكەسى“، ”قارىز اقشا كەپىل قورى“ سياقتى جاڭا ۇلگىلەر جولعا قويىلدى... بۇرىنعى كۇرىش اتىزى كاسىپ سالاسى باقشا اۋماعىنا اينالدى، بۇرىن اتىزدا ەڭبەك ىستەۋدى عانا بىلەتىن شارۋالاردىڭ بارلىعى جاڭا ۇعىمدارى، جاڭا تەحنيكالاردى يگەرىپ الدى.

باس شۋجي بىلاي دەپ تاپسىردى: ”اۋىل - قىستاقتارداعى كاسىپ سالاسىن دامىتۋدا، ءسوز جوق، شارۋالاردىڭ نەگىزگى تۇلعالىق ورنىن كورىنەكتىلەندىرىپ، قاي - قاشان دا شارۋالاردىڭ مۇددەسىن قامتاماسىز ەتۋدى ءبىرىنشى ورىنعا قويۋ كەرەك، شارۋالاردىڭ دامۋ قابىلەتىن تارتىپ الۋعا نەمەسە السىرەتۋگە بولمايدى. شارۋالاردىڭ جەرىن الىپ الۋعا بولمايدى، دابىرالى ىستەپ جاتقانداي بولعانىڭمەن، ول شارۋالارمەن قاتىستىسىز بولماۋى كەرەك. بىرگە بايۋ كەرەك“.

شي جينپيڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ تيىن وزگەرتىپ دامىتۋدى ىلگەرىلەتۋ — نيڭشيانىڭ جوعارى ساپالى داموۋدى ىلگەرىلەتۋ تاقىرىبىندا بولۋعا ءتيىستى ءمان. نيڭشيا حۋاڭحە وزەنىنىڭ سۋ بايلىعىن قاستەرلەپ، كۇرىش پەن سۋ قايشىلىعىن شەشۋگە ءمان بەرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ كاسىپ قۇرىلىمىن رەتتەپ، سۋ ۇنەمدەيتىن، جوعارى ۇستەمە قۇندى ەگىنشىلىك، باعىمشىلىق كاسىپتەرىن بەلسەنە دامىتۋ كەرەك.

نيڭشيادا حۋاڭحە وزەنى ”انا وزەن“ دەلىنەدى، حەلانشان تاۋى ”اتا تاۋ“ دەلىنەدى. حۋاڭحە وزەنىنىڭ سۋى وسى مەكەنگە ءنار بەرىپ، حەلانشان تاۋى قۇمنىڭ شىعىسقا كوشۋىن توسىپ، وسى جازىققا قالتقى بولىپ تۇر.

باس شۋجي شي جينپيڭ اۆتوكولىكپەن حەلانشان تاۋىنىڭ شىعىس سىلەمىندەگى حۋاڭحە قايراڭىنا كەلدى. كورمە تاقتايىنداعى سۋرەتتە بۇرىن ۇرلاپ قازۋدان قالعان قىرىق تەسىك شۇڭقىرلار كورسەتىلگەن، رەتتەۋ - جوندەۋ سالۋدان كەيىن دە انىق كورىنىپ تۇر. باس شۋجي كورمە تاقتايىنىڭ الدىندا تۇرىپ، السىداعى اسقار حەلانشان تاۋىنا كوز جىبەرىپ، تەرەڭ ماعىنامەن بىلاي دەدى: ەكولوگيانى قالپىنا كەلتىرۋدە وتە زور بوداۋ بەرۋگە تۋرا كەلەدى، ءبىراق مۇندا ەشقانداي ەكى ۇدايىلىق بولماۋى، ءسوز جوق، زور كۇش سالىپ جاقسى يگەرۋ كەرەك. نيڭشيا قايراڭ ءوڭىرىن رەتتەۋ - جوندەۋ ارقىلى، ءجۇزىم ەگىنشىلىگىن دامىتتى، كاسىپ سالاسىن دامىتۋمەن قوسا، ەكولوگيانى دا جاقسارتىپ، كەرەكسىزدى اسىلعا اينالدىردى، شابىتتاندىرۋعا تاتيدى.

سارى توپىراقتاعى قام

وسى رەتكى قىزمەت تەكسەرۋ باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ بيىلعى مەملەكەتتىك ەكى ماجىلىستەن كەيىنگى ءبىرىنشى رەتكى ”السقا شىعۋى“.

حالىقتى بارىنەن جوعارى قويۋ دەگەن نە؟ مەملەكەتتىك ەكى ماجىلىستە ول بىلاي دەدى: ”ءبىزدىڭ وسى ءداۋىر ادامدارىندا، ءسوز جوق، بۇقارامىزدى جاقسى تۇرمىسقا كەنەلتەمىن، اسىرەسە، شارۋالاردى سۇيەمەلدەيمىن دەگەن ىنتا - ىقىلاس بار بولۋى كەرەك“.

سارى توپىراقتاعى ىنتا - ىقىلاس، سارى توپىراقتاعى قام. نيڭشيادا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە، باس شۋجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ قايتالاي باسا دارىپتەدى: ”ەلدى جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۋدا، كەدەيلىكتەن ارىلتۋدا بولسىن، الدە وسىزاماندانۋدا بولسىن، بىردە - ءبىر ۇلتتى قاعىس قالدىرۋعا بولمايدى. ءار ۇلت بۇقاراسى ءبىر ۇلكەن وتباسى، قول ۇستاسا بىرگە ىلگەرىلەۋ كەرەك“.

”جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى بۇرىن كەدەيلەردىڭ پارتياسى بولعان، بيلىكتى قولعا الۋى كەدەيلەردىڭ ەڭسەسىن كوتەرىپ، ازاتتىققا شىعۋى ءۇشىن. بيلىكتى قولعا العانان كەيىن، بۇقارانى باقىتتى تۇرمىسقا كەنەلتۋ كەرەك. جاڭا جۇڭگو قۇرىلعانىنان بەرى 70 جىلدان استام ۋاقىت ءوتتى، ءتۇرلى ماشاقاتتار مەن كەدەرگىلەردى باستان كەشسەك تە، ءتۇرلى قيىنشىلىقتار مەن سىن - سايىستارعا ۇشىراساق تا، بارلىعىن جەڭىپ وسى كۇنگە جەتتىك، سوندا سۇيەنگەنىمىز اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ بولدى“.

جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۋ، كەدەي حالىقتى تۇگەلدەي كەدەيلىكتەن ارىلتۋ پارتيامىزدىڭ تاريحتا حالىققا بەرگەن ايبىندى ۋادەسى. پارتيانىڭ 18 - قۇرىلتايىنان بەرى، پارتيا ورتالىق كوميتەتى كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ ستراتەگياسىن بۇرىن بولىپ كورمەگەن تەبىنمەن اتقاردى، كەدەي حالىق 2012 - جىلدىڭ اياعىنداعى 98 ميلليون 990 مىڭنان 2019 - جىلدىڭ اياعىنداعى 5 ميلليون 510 مىڭعا ازايىپ، ءار جىلى، ءار اي، اۋەلى، ءار كۇنى كەدەيلىكتى ازايتۋعا قاتىستى سان - سيفرلار وزگەرىپ وتىردى.

باس شۋجي تەبىرەنە تۇرىپ بىلاي دەدى: ءبىز 1921 - جىلى پارتيا قۇرىلعان كەزدە ورناتقان مۇرات بويىنشا جالعاستىرىپ ىستەپ، ءبىر قادام، ءبىر قادامنان جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋى سىندى ايبىندى نىساناعا بەتتەپ الىپ ەكىپىندەي ىلگەرىلەدىك. بيىل ءبىز ءبىرىنشى 100 جىلدىق كۇرەس نىساناسىن جۇزەگە اسىرىپ، جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتامىز. دوڭگەلەك داۋلەتكە جەتتىك پە، جەتپەدىك پە، شەشۋشىسى اۋىلداستارعا قاراۋ كەرەك، ماڭىزدىسىنىڭ ماڭىزدىسى كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ. كەزەكتەگى جاعدايدان قاراعاندا، قازىرگى ولشەمدەگى كەدەيلىكتەن ارىلتۋ مىندەتىن ورىنداۋعا قابىلەت - قارىمىمىز جەتەدى.

كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ، كەرەمەت ناتيجەنى قولعا كەلتىرۋ — زامانىمىزداعى ەڭ جاندى، ەڭ شىنايى، ەڭ يلاندىرۋ قۋاتىنا يە جۇڭگو حيكاياسى.

ءىس باستالعاندا قاراپايىم دا جەڭىل بولعانىمەن، اياعىنا تاياعان سايىن زورايىپ اۋىرلاسادى. سوڭىنا قانشا تاياعان سايىن، ەشقاشان قيىن ماشاقاتتى تۇيىندەر كەزدەسەدى؛ تۇسىن تاپ بەرگەن جاڭا تيپتى ايدارشا ۆيرۋس وكپە قابىنۋ ىندەتى قامال الۋدىڭ قيىندىعىن ارتتىردى. 2016 - جىلى باس شۋجي شي جينپيڭ نيڭشيادا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە، ”سول جەردىڭ وزىنەن ماتەريال الىپ“ بىلاي دەپ مىسال كەلتىردى: ”ليۋپانشان تاۋى كەزىندە قىزىل ارميانىڭ ۇزاق جورىعىندا اسقان ەڭ سوڭعى بيىك تاۋى بولعانى سياقتى“، كەدەي حالىقتى تۇگەلدەي كەدەيلىكتەن ارىلتۋ ءبىزدىڭ جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۋدا، ءسوز جوق، اسىپ وتۋگە ءتيىستى ەڭ سوڭعى بيىك تاۋىمىز.

تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزۋ بارىسىندا، باس شۋجي نيڭشياداعى كەدەي حالىقتىڭ 2012 - جىلعى 900 نەشە مىڭنان بىلتىرعى 18 مىڭ 800گە ازايعانىن ەستىگەنىنەن كەيىن، كوڭىل بولە: ”قايتا كەدەيلەسكەندەر كوپ پە؟ قايتا كەدەيلەسۋدىڭ سەبەبى نە ەكەن؟“ دەپ سۇرادى.

”قايتا كەدەيلەسكەندەردىڭ كوبى ۇلكەن اۋرۋ، سالماقتى اۋرۋ سەبەبىنەن كەدەيلەسكەندەر، بىلتىر نيڭشيادا نەشە ون وتباسى قايتا كەدەيلەستى، بيىل دا از ساندى بۇقارا جۇمىسقا قايتا ورالۋ قيىن بولىپ، سونداي سەبەبىنەن قايتا كەدەيلەستى“، - دەدى اۆتونوميالى رايونداعى جولداستار مالىمەت بەرىپ.

شي جينپيڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ”بارلىعى كەدەيلىكتەن ارىلۋ دەگەن كەدەيلىك بولماۋ دەگەندىك ەمەس، بارلىعىن ءبىراق تامامداۋ دەگەندىك ەمەس، قايتا كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋدىڭ تاريحي كەزەڭى ورىندالدى دەگەن ءسوز. سالىستىرمالى كەدەيلىك ماسەلەسى ماڭگى ءومىر سۇرەدى، ءبىزدىڭ قيىنشىلىعى بار بۇقاراعا كومەكتەسۋ، سۇيەمەلدەۋ مىندەتىمىز ماڭگى جالعاسادى“.

”مەن تالاي رەت كەدەيلىكتەن ارىلتىپ، قالپاقتى الۋ سوڭعى نۇكتە ەمەس، قايتا جاڭا تۇرمىستىڭ، جاڭا كۇرەستىڭ باستاماسى دەپ باسا دارىپتەدىم. ادامداردىڭ تاماشا تۇرمىسقا دەگەن قاجەتىنىڭ كۇن سايىن ارتۋىنا ىلەسە، ءبىزدىڭ قىزمەتىمىز ۇزدىكسىز جوعارىلاپ، كومەكتەسىپ - سۇيەمەلدەيتىن سالامىز ۇزدىكسىز كەڭەيەدى. كەلەشەكتە اۋىل - قىستاقتارداعى سالىستىرمالى كەدەي بۇقاراعا كومەكتەسۋ - سۇيەمەلدەۋ قىزمەتىن اۋىل - قىستاقتى گۇلدەندىرۋ ستراتەگياسىنا ەڭگىزۋ كەرەك“.

ۋجۇڭ قالاسى ليتۇڭ رايونى جينحۋايۋان الەۋمەتتىك اۋماعىنداعى ۋاڭ لانحۋا رەسپۋبليكامەن جاستى ساقا ۇلگى، الەۋمەتتىك اۋماق ەرىكتىلەرىنىڭ باستاماشىسى. باس شۋجيدى كورگەنىنەن كەيىن، ول اسەرلەنە: ”2016 - جىلى ءسىز نيڭشياعا كەلىپ تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزگەن كەزىڭىزدە ايتقان ’سوتسياليزم ەڭبەكتەنۋدەن كەلەدى‘ دەگەن ءسوزىڭىز ەسىمنەن كەتپەيدى. سول كەزدە ەستىپ، كوزىمە جاس الىندىم. مەملەكەتتىڭ دامىپ بۇگىنگە جەتۋى وڭاي ەمەس، ءبىر قادام - ءبىر قادامنان ەڭبەكتەنۋدەن كەلگەن“ دەدى.

”مۇندا ءسىز بەن قالىڭ ەرىكتىلەردى قامتىلعان، كوپشىلىك بارلىعى ەڭبەكتەنىپ جاتىر!“، باس شۋجيدىڭ ءسوزى مەيىرىمدى دە قۋاتتى ەستىلدى.

”ءبىزدىڭ قىزمەتىمىزدە ءالى دە كوپتەگەن ولقىلىقتار بار بولسا دا، ىستەۋگە ءتيىستى ءىسىمىز ءالى كوپ. دەسەدە، پارتيا مەن ۇكىمەتتىڭ ۇزدىكسىز قولشۋىندا، حالىق بۇقاراسىنىڭ ءوز كۇشىنە سۇيەنىپ ءومىر سۇرۋىندە، قاجىرلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋىندە، ءبىز، ءسوز جوق، اناعۇرلىم جاقسى، اناعۇرلىم باقىتتى تۇرمىس كەشىرەمىز. بىزدە سەنىم بولۋ كەرەك“.

حۇڭدى قىستاعىنداعى ليۋ كاريانىڭ قوناق بولمەسىندە، تاشتەك - تاشتەك گۇلدەردىڭ حوش ءيىسى اڭقىپ تۇر. بۇرىن، اۋىلداستار تاۋ ىڭعارىندا كۇنەلتىپ، قارنى اشقا جارىماي وتىرعاندا، گۇل وسىرۋگە زاۋقى قايدان سوقسىن. قازىر حۇڭدى قىستاعىنداعى بارلىق ۇيدە نەگىزىنەن گۇل وسىرىلەدى.

تەرەزەدەن شۋاق توگىلىپ، توپ - توپ، شوق - شوق گۇلدەر كۇنگە قاراپ جايقالىپ تۇر.

(شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 6 - ايدىڭ 11 - كۇنى يىنچۋاننان بەرگەن حابارى)